

eno zgodbico dopisal. Čisto kratko, par vrstic? Vprašam ga: Kaj pa je na sliki? Reče: Hubert pa Marcel si podajata žogo. Vdajam se v usodo. Vdam se v usodo. In počasi pa zanesljivo me začne reč zabavati. In kakšna je žoga? Ima pike ali črte? Pike. In potem –

Tišina

Sonce pripeka. Veter drema. Rečica je zaspala. Ločje počiva v popoldanski vročini, kačji pastirji tudi.

Tap. Tap.

Tap. Tap.

Tap. Tap.

Tap. Tap.

Sliši se samo Hubertovo in Marcelovo podajanje žoge.

Prva varianta besedila je nastala še isto popoldne. Druga, ta, ki je bila objavljena, pa naslednji dan zjutraj. Čez tri dni je šla knjiga v tisk.

In tako je padla še predstava o tem, kako dokončno je besedilo, ki ga oddaš v tisk.

Emica Antončič

ZAKAJ V KNJIŽNI OBLIKI IZHAJA TAKO MALO IZVIRNE MLADINSKE DRAMATIKE

Odgovore na vprašanje, zakaj v Sloveniji izhaja tako malo izvirne mladinske dramatike v knjižni obliki, bi bilo mogoče iskati okoli treh vsebinskih točk:

1. Produkcija

Dramatike nastaja bistveno manj kot pripovedništva in poezije. Morda se s tem potrjuje stara teza, da gre za z ustvarjalnega stališča najzahtevnejšo literarno zvrst, ki zahteva zrelega avtorja. Če je v tako majhnem prostoru, kot je slovenski, v določenem obdobju nekaj uveljavljenih avtorjev v ustvarjalni krizi in če se hkrati ne pojavi kakšno novo ime, je posledica pač umanjkanje novih besedil. Noben urednik ne seže do vseh avtorjev, vendar bi si kot glavna urednica Založbe Aristej vseeno upala trditi, da smo trenutno v prav takšni krizi. V Aristejevi knjižni zbirki Lutkovni oder, ki je za povrh še zasnovana tako, da zahteva besedila, ki so primerna za uprizarjanje z lutkami (kar pomeni še dodatno zožen izbor dramskih besedil), že 5 let nismo izdali nove knjige, tako da smo se za nadaljevanje zbirke primorani ozirati za dramaturgijami in prevodi. Tudi izkušnja z letošnjim razpisom Lutkovnega gledališča Maribor potrjuje ustvarjalno krizo. Strokovna komisija Natečaja za izvirno lutkovno predlogo izmed doslej rekordnega števila prispelih 56 besedil ni izbrala nobenega besedila, ki bi ga odkupila za uprizoritev. Po njeni presoji med besedili ni bilo takšnega, ki bi nesporno izstopalo.

2. Tržišče

Dramatika se bere manj oz. se bere predvsem z mislijo na uprizarjanje. To ji bistveno zmanjšuje potencialno tržišče; za takšne knjige se zanimajo predvsem tiste šole in vrtci, ki imajo gledališke skupine (dramske in lutkovne) ali izvajajo izbirni predmet gledališki klub. Naklada 500 izvodov je za slovenski prostor skorajda prevelika. Zaradi tega se komercialne založbe za izdajanje mladinske dramatike ne zanimajo, nasprotno, te izdaje v založništvu nujno potrebujejo finančno podporo. Nekaj več dramskih besedil so slovenske založbe izdale okoli leta 2000, ko se je ob uvedbi devetletke oz. izbirnega predmeta gledališki klub zdelo, da se bo povpraševanje povečalo. Vendar se je ta založniški entuziazem ob srečanju z realnostjo kmalu polegel.

3. Politika

Nekomercialno založništvo je v Sloveniji izjemno odvisno od države. Nanj neposredno vpliva politika Javne agencije za knjigo pri sofinanciranju knjižnih izdaj. Ker – kot kažejo nekatere raziskovalne ocene – skoraj polovico knjig v državi pokupijo knjižnice, tržišče določa tudi politika Ministrstva za kulturo in občin pri dodelitvi javnih sredstev knjižnicam za nakup knjig. Na učbeniškem področju pa tržišče določa politika Ministrstva za šolstvo ter njihovi predpisi glede učbenikov. Aristej je nekomercialna založba, ki se ne ukvarja z učbeniki. Na to področje smo po spletu okoliščin segli samo enkrat in izkušnja je več kot zgovorna. Minister Slavko Gaber, ki je z uvedbo devetletke reformiral osnovno šolo, je s subvencijami za avtorske honorarje spodbujal založbe k izdajanju učbenikov za izbirne predmete v devetletki, potem ko se je pokazalo, da veliki komercialni založniki za pripravo teh učbenikov zaradi nižjih naklad niso zainteresirani. Zaradi takšne vzpodbude smo tudi v Založbi Aristej poskusili z učbeniško izdajo na gledališkem področju. Ker smo že leta 1996, ko se še ni vedelo za izbirni gledališki predmet v devetletki, izdali *Gledališki pojmovnik za mlade*, poljudnoznanstveno knjigo o gledališču, in smo se tudi sicer usmerili v izdajanje knjig s področja gledališča in lutkarstva za otroke in mladino, smo se ob tej spodbudi odločili svoje izkušnje prelititi tudi v delovni zvezek. Avtor *Gledališkega pojmovnika za mlade* Blaž Lukan je tako napisal še delovni zvezek *Iščemo gledališče*. Kar precej šol je ta zvezek začelo uporabljati in odmevi iz prakse so bili pohvalni. Ravno ko smo v založbi ob povratnih informacijah začeli razmišljati o dopolnitvi delovnega zvezka, je takratni šolski minister Milan Zver zarezal v devetletko z nekaj spremembami. Med njimi je bilo tudi zmanjšanje števila izbirnih predmetov. Ker se je večina otrok med izbirnimi predmeti odločala predvsem za računalništvo in tuje jezike, se je število gledaliških klubov po osnovnih šolah bistveno zmanjšalo. Če k temu prištejemo še prakso fotokopiranja, je naš delovni zvezek v tržnem smislu skorajda mrtev. Nikakor ne zagovarjam slovenskih učbeniških založnikov, a opisani primer dokazuje, da je v tako nestabilnih razmerah, ko se šolska politika ves čas spreminja, seveda nemogoče kvalitetno in kontinuirano pripravljati učna gradiva.

Drugo nemilo potezo za izdajanje dramatike je naredila Javna agencija za knjigo, ko v projektnem razpisu za področje izdaje knjig za leto 2011 med razpisanimi področji sploh ni predvidela mladinske dramatike. Namesto da bi pustila vrata odprta za ustvarjalnost na vseh področjih, je JAK razpise na področju mladinske

književnosti ozko usmerila v posamezne vrste knjižnih izdaj: slikanice in besedila za najstnike. A žal je tako, da se ustvarjalnosti z razpisi ne da izsiliti. Posledice so zadele tudi našo založbo, ki je po nekajletnem premoru imela v programu spet novo knjigo v zbirki Lutkovni oder, vendar z njo ni mogla kandidirati za subvencijo, ker področje dramatike pač ni bilo predvideno.

Če upoštevamo dogajanje okoli vseh treh nanizanih točk, nas ne sme čuditi, zakaj v Sloveniji izhaja tako malo izvirne mladinske dramatike.

IZJAVA

v zvezi z zahtevami po umiku knjig *Oči* in *Na zeleno vejo* s tekmovanja za Cankarjevo priznanje

Udeleženci XVI. Srečanja slovenskih mladinskih pisateljev Oko besede 2011 smo osupli in ogorčeni nad tem, kar se v zadnjem mesecu dni dogaja okrog letošnjega tekmovanja za Cankarjevo priznanje. Najprej na spletnih, zdaj pa že tudi na strankarskih forumih so se različne anonimne ali znane nasprotnice in nasprotniki spravili nad izbrani knjigi za šolarje v osmem in devetem razredu devetletke.

Damam in gospodom, ki tako zaskrbljeno bdijo nad moralno in duševno podobo slovenskih najstnikov, sporočamo, da so si za svoje napade in izpade izbrali napačno ciljno skupino. Avtorji in založniki vemo, da so mladi bralci pri teh letih zvedavi in odprti ljudje, knjiga pa medij, ki dograjuje njihovo intelektualno konsistenco in moralno integriteto. Problematizirani knjigi, kratki roman *Na zeleno vejo* Andreja Predina in zbirka kratkih zgodb *Oči* Andreja Makuca, sta zgledna primera besedil za razmišljujoče in literarno senzibilne mlade bralce in sta prav na Očesu besede doživeli najvišjo možno potrditev. Obe sta bili v letih izida nominirani za nagrado **večernica**, najvišje slovensko priznanje za izvirno literarno delo, namenjeno mladim bralcem. Gre za nagrado, ki ni niti komercialno niti nazorsko ali kako drugače »obremenjena«, ampak presoja dela zgolj po njihovi literarni vrednosti in integriteti in ima tudi temu primeren in neoporečen ugled v bralskih in strokovnih krogih.

To dejstvo še dodatno blamira avtorice in avtorje napada na knjigi, saj dokazuje njihovo površnost, nestrokovnost in seveda kaže na nestrpnost, porojeno iz drugih nagibov. Udeleženci Očesa besede 2011 odločno protestiramo proti takemu vmešavanju v delo pedagoških in literarnih poznavalcev pa seveda pisateljev in založnikov ter, kar je najpomembnejše, v možnost mladih bralcev, da se – v teh časih družbene anemije in vsesplošnega vrednostnega kaosa – ob literarno vrednih delih oblikujejo v razmišljujoče in moralno konsistentne osebnosti.

Prav tako udeleženci Očesa besede 2011 ne podpiramo odločitve in ravnanja Zavoda RS za šolstvo, ki zaradi omenjenih pritiskov ni vztrajal pri svoji prvotni odločitvi, da je roman *Na zeleno vejo* obvezno čtivo.